

Fagforeningsbevisthet og tariffbevisthet — VO kurs april 2025,

Martin Niemuller

Den norske arbeidslivsmodellen

- 1840-1914: Norge blir gradvis et industriland
- Norsk arbeidsliv organiseres, flere selger sin arbeidskraft
- Få rettigheter som arbeidstaker
- Flere store arbeidskonflikter
- Harde virkemidler fra arbeidsgiver og stat
- Økende fokus på arbeidernes rettigheter
- Mange uorganiserte som gikk på personlige kontrakter

8 —timers arbeidsdag — Viktig seier for arbeiderbevegelsen !! Når ?

Menstadslaget

Da bataljen var på sitt verste ved 16. 30-tiden i går. Poliset går til åttak på endel av demonstrantene. Brandslan-
gene er i full virksomhet. Tilhøvet stenkastende demonstranter. (Dette bilde ble sammen med de øvrige fløet til
Oslo i går av «Aftenposten» flyvemaskin.

Den norske arbeidslivsmodellen

tilsluttede forbund og foreninger (avdelinger).	
Organisasjonsretten. § 1. Skolens arbeidslivsforening og Arbeidernes faglige landsorganisasjon anerkjennes som arbeidslivsretts og arbeidernes frie foreningsrett.	De vedges navn skal innføres i den skriftlige medlemslisten.
Tillitsmenn. § 2. Arbeidslivets tillitsmenn skal ha rett til å velge og velles i arbeidslivets representanter og medlemmer i arbeidslivets og arbeidernes frie foreningsrett.	§ 3. 1. Tillitsmennene er utvalgt til å velge og velles i arbeidslivets representanter og medlemmer i arbeidslivets og arbeidernes frie foreningsrett. 2. Tillitsmennene har rett til å velge og velles i arbeidslivets representanter og medlemmer i arbeidslivets og arbeidernes frie foreningsrett.
§ 3. Ved hver bedrift som har minst 25 arbeidere, skal det velges 2 tillitsmenn, ved bedrifter som har fra 26—50 arbeidere 3 tillitsmenn, fra 51—100 — 4 —, fra 101—200 — 5 —, fra 201—300 — 6 —, fra 301—500 — 8 —, over 500 — 10 —.	§ 4. 1. Etter tariffens bestemmelse skal arbeidslivets representanter og medlemmer i arbeidslivets og arbeidernes frie foreningsrett ha rett til å velge og velles i arbeidslivets representanter og medlemmer i arbeidslivets og arbeidernes frie foreningsrett.
§ 4. Hvis det ved bedriften bare er enkle arbeidere som står tilknyttet til de fagforeninger og foreninger som har medlemmer fra denne bedrift, kan foreningene utnevne en tillitsmann i den stilling som den anerkjennes til.	§ 5. Arbeidslivets rett til forhandlinger med tillitsmennene skal være i samsvar med de bestemmelser som gjelder i arbeidslivets og arbeidernes frie foreningsrett.

LOV OM ARBEIDSMILJØ, ARBEIDSTID OG STILLINGSVERN MV. (arbeidsmiljøloven)

11. UTGAVE

Med kommentarer av
Børre Pettersen og Atle Sønsteli Johansen

Den norske arbeidslivsmodellen

Maktforholdet må balanseres

Medbestemmelse i arbeidslivet

Vi må stå sammen!

Felles spilleregler; hovedavtalen, tariffavtaler og
Arbeidsmiljøloven

Trepartssamarbeid

Ulike virkemidler ved konflikt

Den norske arbeidslivsmodellen

- Små inntektsforskjeller
- Lav arbeidsledighet
- Tillit til politiske styresmakter
- Høy produktivitet og kvalitet
- Regulert arbeidsliv med lavt konfliktnivå
- Store sammenslutninger
- Høyt skattenivå
- Sterk velferdsstat

Den norske arbeidslivsmodellen

- 50 % av norske lønnsstakere er organisert (2022)
- 24 % av arbeidstakerne er med i et LO-forbund (2019/2020)
- 80 % av lønnsstakerne i offentlige sektorer organisert (2017)
- 38 % av lønnsstakerne i private sektorer organisert (2017)
- Organisasjonsgraden er lavest innen overnatting og servering og omsetning og drift av fast eiendom (18 %), høyest innen offentlig administrasjon og forsvar (83 %)
- Om lag 69 % av lønnsstakerne i arbeidsmarkedet er omfattet av en tariffavtale (2017). Dette fordeler seg mellom 100 % i offentlig og 52 % i privat sektor.

Hvem er dette ?....

GERHARDESEN

TILLITS- MANNEN

EN HÅNDBOK FOR TILLITSVALGTE

REVIDERT AV TRUGS GERHARSEN

5. UTDAGVE

Motkrefter

Eksempel lønn

Lov

- Ingen lovbestemmelser om minstelønn
- Lønnsfastsetting er overlatt til partene i arbeidslivet ved tariffavtaler

Tariffavtale

- Minstelønnsatser
- Ansiennitetsregler
- Ulike tillegg knyttet til eks. stilling
- Forhandlingsbestemmelser

Ferie

Ferieloven

- Ferie 4 uker + 1 dag ferie
- 12 % feriepenger

Tariffavtalen

- 5 ukers ferie
- 10,2 % feriepenger

Eksempel arbeidstid

Arbeidsmiljøloven

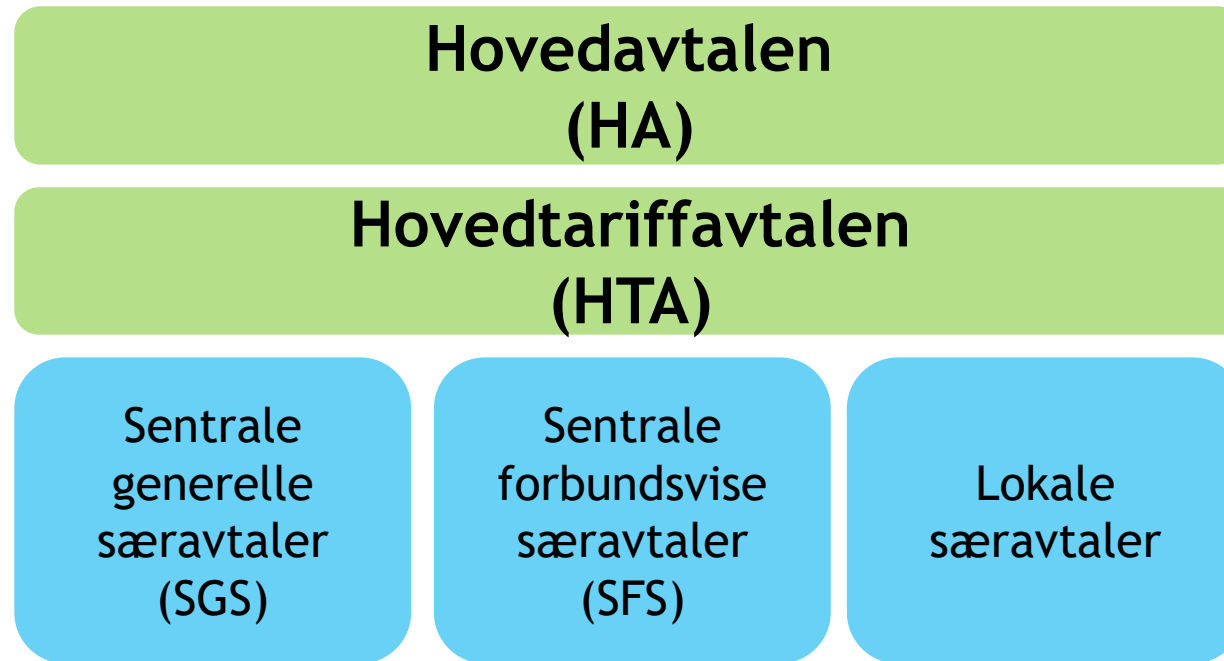
- 40% overtidstillegg
- 40 t arbeidsuke

Tariffavtalen

- 37,5 t arbeidsuke
- 50 —100% overtidstillegg
- Planleggingstid
- Ubunden arbeidstid

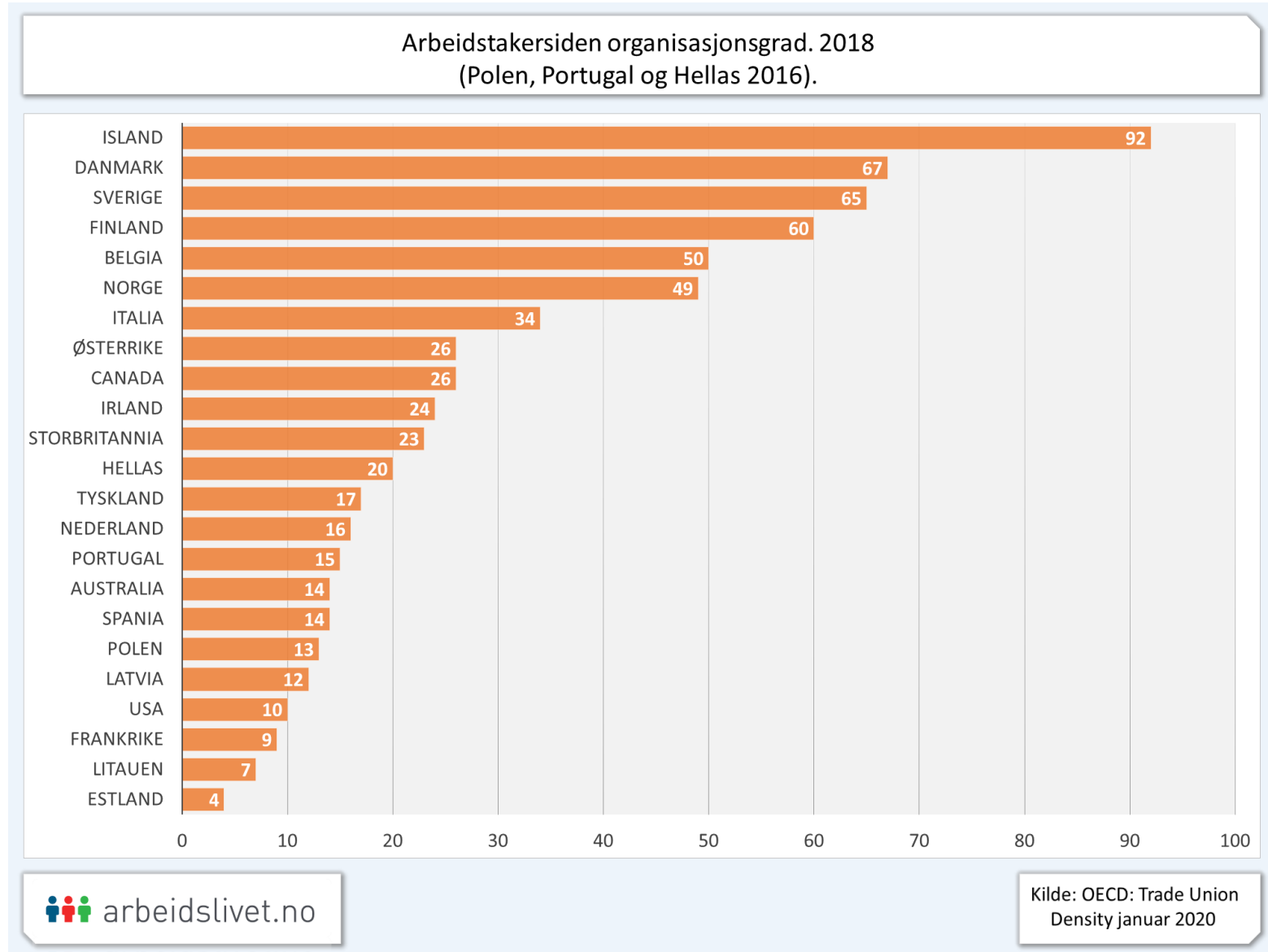
Avtalestrukturen

Rekandes på ei fjøl eller.....

Arbeidstakersidens organisasjonsgrad

Motsetninger til den norske arbeidslivsmodellen

Synkende organisasjonsgrad i hele Europa

- I Norge har det vært stabilt de siste 10 årene
- I 1995 var organisasjonsgraden på 57 %
- I 2022 er organisasjonsgraden på 50 %
- 80 % av alle organiserte i Norge tilhører offentlig sektor
- Færrest blant de yngste

Motsetninger til den norske arbeidslivsmodellen

- Aktiv politisk fagforeningsknusing
- 10 % av arbeidstakerne er organisert
- Få reguleringer i arbeidslivet
- Konkurransepreget
- Høy andel ufaglært arbeidskraft
- Enorme lønnsforskjeller
- Få store sammenslutninger

Motsetninger til den norske arbeidslivsmodellen

- 9 % av arbeidstakerne er organisert
- Høyt antall fagforeninger
- Få sammenslutninger
- Streiker ofte i forkant av forhandlinger
- Politisk polarisering
- Lav tillit til politikere og staten

Refleksjonsspørsmål

- Er jeg fagorganisert eller fagforeningsbevisst?
- Står vi sammen når vi ikke streiker?
- Er vi gode nok til å bruke vi avtaleverket vi allerede har?

Lærere dynges ned i oppgaver

**– Vi er blitt både lærere,
psykologer og sosialarbeidere**

LÆRER-LEDEREN: Geir Røsvoll (55) er ranaværing som bor i Trondheim og jobber i Oslo. For bildets skyld: I skolegården på Vahl skole.
Foto: Frank Ertesvåg

Varsko etter nye lærer-tall: – Står i veien for god læring

Geir Røsvoll (55) er Skole-Norges nye lærer-general – og skryter av et fantastisk yrke. Men ferske tall bekymrer ham.

- 72 prosent av lærerne svarer at de opplever at muligheten til å følge opp elevene har blitt dårligere de siste årene.
- Like mange (72 prosent) svarer at de har mer ansvar nå enn for tre år siden.
- Enda flere (81 prosent) sier de utfører oppgaver som ligger utenfor deres ansvarsområde.

De gjør oppgaver som vaktmestere, rådgivere, helsesykepleiere og renholdere, viser undersøkelsen som Respons har utført for Utdanningsforbundet.

**– Vi må tørre å snakke om hva lærere
ikke skal drive med**

Sett grenser!

- Ingen kommer til å sette grenser for oss
- Med stor autonomi følger det også definisjonsmakt
- Vi må selv ta ansvar for å sette grenser for lærerrollen

Ill.foto: Wikimedia Commons / Tarre10 Lisens: CC-BY-SA 4.0

[Vis mer](#)

– Slutt med det!

Slutt med..

Å bryte opplæringsloven

- Ikke godta at elever som har krav på individuelt tilrettelagt opplæring ikke får det på grunn av ressursmangel, vikarmangel eller manglende kompetanse ved skolen.
- Elever som har vedtak om individuelt tilrettelagt opplæring, har rett på dette i henhold til Opplæringsloven § 11-6. Vi anbefaler derfor at det **meldes inn avvik** når individuelt tilrettelagt opplæring/spesialundervisning ikke blir gjennomført som planlagt

Slutt med..

Å medisinerer barn og elever

- Slutt med å gi barn/elever medisiner dersom du ikke føler deg trygg på det.
- Dette er en oppgave som krever opplæring og i noen tilfeller helsefaglig utdanning. Arbeidsgiver kan ikke pålegge deg en slik oppgave om du ikke ønsker det.
- Dette slås fast i punkt 6.3 i rundskriv fra Helse- og omsorgsdepartementet og Kunnskapsdepartementet

Slutt med...

Å godta slag, spark og ufin språkbruk

- Slag, spark og ufin språkbruk er ikke en del av lærerjobben. Det spiller ingen rolle om den som utøver volden er 9 eller 16 år.
- **Arbeidsmiljøloven er klokkeklar:** “Arbeidstaker skal ikke utsettes for trakassering eller annen utilbørlig opptreden og skal så langt det er mulig, beskyttes mot vold, trusler og uheldige belastninger som følge av kontakt med andre”.
- Om du utsettes for noe slikt, så skal det **meldes avvik**.

Slutt med..

Å være renholder og driftsoperatør

- Slutt med å vaske toalett, gulv, pulter, stoler eller annet på skolen. Dette er en oppgave som krever renholds faglig utdanning.
- Slutt med å reparere inventar på skolen. Dette er en oppgave som krever fagutdanning og som skal gjøres av ansatte på drift.
- Dette bekreftes av SFS 2213 pkt.5 som sier: *«Skolens og undervisningspersonalets kjerneoppgave er å gi god undervisning*

Slutt med..

Å ta på deg ekstraundervisning uten betaling

- Slutt å ta på deg ubetalt ekstraundervisning i hulltimene dine for å legge til rette for at elevene skal få vurderingsgrunnlag. Stadig flere lærere strekker seg for langt for at elevene skal fullføre og bestå.
- Når du tar på deg ekstra oppgaver, som undervisning, skal dette kompenseres i tråd med § 5.2 i SFS2213

Slutt med..

Å reise med elever uten godtgjøring

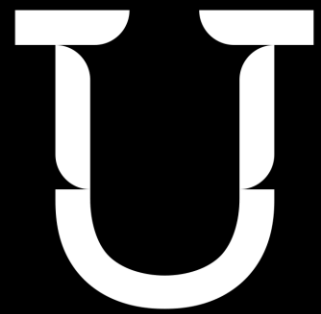
- Når du reiser med elevene gjør du det på oppdrag for skolen. Når reisen går utover din vanlige arbeidstid, skal du godtgjøres for dette.
- Dette er regulert i **tariffavtaler** som Utdanningsforbundet og arbeidsgiver har skrevet under på. Du skal alltid bruke **SGS 1010** for å sikre at du får betalt for jobben du gjør.

Slutt med..

Å betale for arbeidsverktøy av egen lomme

- I følge arbeidsmiljøloven § 4.4 er det arbeidsgiver som skal stille med arbeidsverktøy du bruker i jobbsammenheng.
- Dette gjelder også bruk av telefon i arbeidstiden. Om du bruker privat telefon og kjøper inn læremidler for dine egne penger, så er du med på å skjule hva det faktisk koster å drive en god skole

- Lærere i skolen må gjøre seg kjent med lærernes arbeidstidsavtale. Vit hva som skal gjøres når, vit forskjellen på planfestet tid og ikke-planfestet tid (bunden og ubunden tid). Ha en plan for start- og sluttidspunkt.
- Barnehagelærere bør en plan for å ta ut plantid, og en plan for å ta den igjen om den faller bort.
- Be om overtid for møter og pålagt arbeid utenfor arbeidstid (HTA § 6).
- Sørg for å få delt dagsverk og kveldstillegg for planlagte foreldremøter i skolen.
- Husk å få kompensasjon for forskjøvet arbeidstid om man får endret vakt i barnehagen (HTA § 6.8).
- Ikke dra på overnatting med elever uten å få betalt eller uten korrekte vaktplaner.
- Ikke kjør med bil/kollektiv i arbeidstiden til møter og lignende uten å føre reiseregning for det.
- Ikke godta pålagt avspasering i stedet for utbetalt overtid. Overtid skal betales ut om den ansatte ikke ønsker avtale om avspasering (AML § 10-6).

Utdanningsforbundet